

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

L'ESPERIT PROVINCIAL

Un reial decret de 30 novembre 1833—un centenari que no ha celebrat ni el propi Sr. Royo Vilanova—, establia la divisió, promesa des de les Corts de Càdiç de 1812 (article II de la seva Constitució), d'Espanya en quaranta nou províncies; divisió arbitrària i artificiosa, conseqüència lògica d'un criteri centralista ultrancer, més atent, com tots els doctrinarismes, a fer les coses tals com es volen que no a voler-les tals com són. Només a això podia respondre, s'ha dit autoritzadament, la solució ideada per el problema polític-administratiu de la divisió territorial de l'Estat: als efectes de facilitar l'acció del poder central i adaptar al mateix l'organització dels serveis administratius.

Sense entrar en la crítica del sistema—no és aquest el lloc ni l'ocasió—, ni dels seus resultats en el progrés d'Espanya en el darrer segle, és evident, doncs, que l'esquarterament o fraccionament del mapa administratiu de l'Estat, conseqüència d'un sistema, no tenia res a veure amb les divisions del mapa cultural del país, que obeïa a lleis i fets naturals més intangibles i pregones. Les dues divisions podien coincidir o no segons els casos, igual que les dues gravitacions, política o administrativa i cultural de les províncies, podien seguir òrbites paral·leles o divergents. La coincidència o el paral·lisme suposava en el primer cas l'absència de problemes que el contrari creava.

Problemes que la sàvia naturalesa, que resol sempre les seves dificultats i molt sovint les alienes, hauria pogut salvar de no entestar-se en esmenar-li la plana les voluntats entossudides dels homes.

Tals problemes o dificultats es poden referir a les esferes econòmiques, en les dues grans zones agrícola i industrial; de l'administració local, més acostada aquesta originàriament a la cèl·lula mare de l'organització humana; a la social, a la política, etc. No és res d'això el que ens interessa especialment, sinó les derivacions dels fets en cert aspecte del camp cultural.

Són d'us corrent les expressions de província, provincianisme, locucions més que no de contingut positiu, de significació essencialment negativa, denotadores de la carència d'alguna cosa que s'atribueix per dret propi a la Cort o Capital. L'inevitable mimetisme cultural de la província respecte a la Cort—avui Capital però amb gairebé tots els defectes d'aquella—, reforçat pel joc d'influències que suposa el reunir la Capital tots els ressorts de la governació de l'Estat, és responsable de moltes coses. Una d'elles la propensió a la pedanteria o pedantisme, espècie d'erupció hipertròfica de la cultura epidèrmica, molt més fàcil d'evitar i de contenir, per raons fàcils de comprendre, en els grans centres culturals, on la seva afloració coincideix amb la seva mort, que no a la província.

I qui diu pedanteria diu tantes d'altres coses. Es una vertadera pena de veure com, amb la multitud de bons exemples com queden per imitar, tot el mimetisme se'ns va darrera experiències adjacents o subjacents a la cultura. Com aquesta "Mis Balears", per exemple, repicada i convocada amb insistència digna de millor causa.

A Mallorca, per la particular condició de província que som en el sentit polític-administratiu, i encara de província insular i adjacent al territori de l'Estat, mentre, pel fet viu de la nostra llengua vernacular i pel contrapès d'un passat històric d'un pes específic tan reduït com sia, però innegable, tenim un sentit cultural essencialment anti-província i de gravitació divergent de la cultura centralista,—és curiós de constatar com les manifestacions d'aquelles morbositats es donen la immensa majoria de vegades en la llengua "oficial". Es un fet digne d'esment i de consideració.

I és que de permanèixer tal com un és i de restar fidel a si mateix i quiet en els propis límits, ningú no n'ha patit mai. Els mals han vingut sempre d'allargar més el braç que la mànega.

SOLVITUR ACRIS HIEMS...

A GUILLEM COLOM

AMETLLERS sense fulles, alfals gerd de rosada:
desenganys sense braços, joventut eixalada...

Pare Hivern! en tes petges posa el peu mon enuig.
Vinguin neus i gelades! Lluny l'abric i el sopluig!

El teu fred em penetri; dins el vent que bruz lliure
les estrofes tremolen. Vers el blanc jo vull viure.

Ton seguici de núvols que amortallen el cel
damunt meu igual trona. Cel i cor en duel.

Tos camins, de les rodes junten corbes i rectes:
són les llargues esteles dels meus íntims afectes.

Tes rieres que s'inflen i desborden pels prats
són els plors que temperen mes llanguents soledats.

Plau-me l'oci, el cap lliure de ma intensa agonia,
amarat de la calma i l'escalf del migdia.

Tes vetllades immòbils d'enyor m'omplen el pit:
Oh el record blanc de l'àvia!—contes d'or i d'oblit!

Els dardells de ta pluja, quina host folla fustiga?
De tes dents són els greuges i els pessics de l'ortiga.

De tes nits insondables sense lluna ni estels
he esbandit en mes penes els pesombres i vels.

Tes aurores ullclores, on la son s'exaspera,
gebre escampen i bromes en la inútil sendera.

Tos crepuscles de cendra, sense porpra ni foc,
dels meus anys pronostiquen l'invocat enderroc...

Mes jo vull'ser la Primavera!

MIQUEL DOLÇ

La ciència no pot progressar més que amb la condició de no recomençar sempre seguit el camí recorregut. Ningú no pot, sistemàticament, fer taula rasa dels coneixements adquirits abans, ni intentar-ne de bell nou, per compte propi, l'elaboració.

Tot sistema d'urbanisme és condemnable en tant que sistema. El pla d'una ciutat és una obra d'art, és a dir individual; ha de respondre a unes condicions precises de temps, de lloc, d'activitat. Un pla de ciutat és una obra de vida, i la vida no sabria ésser inclosa en fórmules geomètriques.

PIERRE LAVÉDAN: HISTOIRE DE L'URBANISME

LA CREU I LA MITJA LLUNA

1235 i 1535

*Als historiadors: Mn. Isidor Macabich, d'Eivissa,
i Mn. Rafel Bosch i Ferrer, de Menorca.*

DE dos fets de suma importància en la història de les Balears s'escau la commemoració enguany. El primer és la conquesta d'Eivissa; el segon la rendició i destrucció de Mahó. De l'un es compleix el setè centenari i de l'altre el quart; i dels dos volem tractar en el present treball, unint així el nostre goig i la nostra pena a les festes i els dols de les illes germanes.

Enguany coincideixen en les commemoracions històriques les illes menors, i si l'una canta i l'altra plora, recordant les gestes passades, Mallorca també canta amb l'una i plora amb l'altra, amarada de sentit fratern i compenetrada amb les alegries i amb les penes dels germans, que són les pròpies.

Les dues ciutats, caps de les illes, Eivissa i Mahó, bessones en la seva configuració geogràfica, empujalades sobre el mar blau en el qual s'emmirallen, fan brandar llurs campanes, i, si d'una part repiquen alegres i de l'altra volten greus, ens arriben d'aquells campanars i cloquers les colomes blanques i les milanes negres, mescladissa d'ales i confusió agredolça de sons esmortuïts, que fan glatir els nostres cors i commouen la nostra ànima.

La nostra història triple-insular, és com un estol de tres naus tallant eternament les ones de la mar. Tots nosaltres som fills de les aigües blaves i remoroses, colrats de sol i cremats pel salitre; els camins de la mar ens uneixen i, malgrat tot, els seus abims a vegades ens han separat; però venguda la bonança tots som uns, i de ribera a ribera podem dar-nos les mans. I les seves mans amoroses allarga ara Mallorca a les germanes de la mar, ofrenant-les-hi els seus rams de llorer i d'olivera.

En el present treball, es descriuen algunes de les lluites hagu-

des entre la creu del Crist i la mitja lluna alcorànica, lluites que han estat sempre les que, en el decòrrer de la nostra història, han deixat l'empremta més forta i la marca més assenyalada; i encara que aquí veurem el triomf i la derrota de l'una i de l'altra, respectivament, hem de constatar amb goig i orgull la victòria definitiva de la primera i de la civilització que ella creà. I, per això, les nostres naus simbòliques, sobre les seves veles blanques, porten el signe resplendent de la creu, que Déu vulgui conservar-hi per sempre més, perquè ella representa la regeneració de la nostra pàtria i la nostra entrada a la confraternitat universal.

I

LA CONQUISTA D'EIVISSA

Catalunya, en la seva política d'expansió, sempre tengué el pensament posat i la mirada fixa sobre les illes de l'arxipèlag balear; elles representaven la clau de la Mediterrània i eren la porta de la navegació i del comerç, i sense la seva possessió no era possible la pau ni la seguretat a les mars. Per això els catalans en distintes ocasions s'havien proposat conquerir, ultra Mallorca, Menorca i Eivissa, i així veiem que aquesta fou la primera que ocuparen en l'expedició dels anys IIII4-IIII5, realitzada amb èxit i conjuntament amb pisans i provençals. Semblantment, els projectes de Ramon Berenguer IV, Alfons I i Pere I, es referien a totes les illes del nostre arxipèlag i no a la major solament.

En els primers documents relatius a la gran empresa de Jaume I es parla ja de conquerir, no Mallorca sola, sinó el conjunt d'illes anomenades generalment Balears, en les quals anaven englobades les Pitiuses. Però, aquell monarca, impetuós i prudentíssim al mateix temps, després d'efectuada gloriosament la conquesta de Mallorca, no volgué arriscar immediatament les seves forces en la presa de Menorca i Eivissa, perquè va comprendre que això seria en perjudici de la primera, la qual necessitava poblar degudament per a la seva assegurança i prosperitat; i, tenint confiança que la reducció de les illes menors a la seva obediència seria factible tothora, i essent-li precis, per altra bauda, anar a castigar i subjectar els sarraïns valencians, deixà aquestes illes en poder dels islamites i s'embarcà cap a Catalunya, on era ben necessària la seva presència.

L'idea de conquerir Eivissa no hi ha dubte que estava ben present en l'ànim de Jaume I, i la causa que no la realitzàs per ell mateix fou l'empresa de València que, donada la seva importància, no volgué confiar a ningú. Per a demostrar-ho basta fer esment d'una franquesa del 22 març de 1232, atorgada als habitants de Mallorca, en la qual es comprèn també els qui, en el temps, poblarien Menorca i Eivissa.

En el canvi fet entre Jaume I i l'infant Pere de Portugal, fill del rei Sanxo I, del domini útil del regne de Mallorca pel comtat d'Urgell, el 29 de setembre de 1231, s'hi comprengué també l'illa de Menorca i no la d'Eivissa, perquè aquella ja estava en poder del monarca, per submissió voluntària i tributària, estipulada el 17 de juny del mateix any, i aquesta restava encara en lliure possessió dels sarraïns.

L'infant Pere de Portugal i Nunyo Sans, comte del Rosselló, de la família dels Comtes-Reis, que tant havia contribuït a la presa de Mallorca, obtengueren el 8 d'octubre de 1231 del monarca la donació a favor seu de les illes d'Eivissa i Formentera, si dins el terme de dos anys arribaven a conquerir-les, variant, però, les condicions de la cessió cas que la conquesta fos realitzada per ell mateix. I, encara que aquests plans no tengueren efectivitat, venen a confirmar, a major abundament, les intencions que, com hem dit, tenia el rei respecte a la seva intervenció personal en l'empresa de les Pitiuses.

El dia 3 de març de 1233, morí l'arquebisbe de Tarragona, Spàrrec de la Barca, oncle de Jaume I per línia materna, i fou elegit per ocupar la seva vacant el sagrista de Girona Guillem de Montgrí, el qual, però, no fou mai confirmat en el càrrec pel Papa. Aquest arquebisbe electe, acompanyat del seu germà Bernat de Santa Eugènia, que havia cooperat tan brillantment a la presa de Mallorca, trobant-se el rei a Alcanyis, li exposaren el seu propòsit d'efectuar la conquesta d'Eivissa per llur compte, i el monarca hi accedí.

En saber-ho Nunyo Sans i Pere de Portugal, cap al mes de maig de 1233, vengueren a Mallorca per tal de cooperar a l'expedició, de la qual no havien desistit encara, però que s'havien vist precisats a ajornar per causes diverses.

Jaume I, a instàncies de l'arquebisbe electe de Tarragona, en carta feta a Lleida el 7 de desembre de 1234, li confirmà la cessió de la conquesta d'Eivissa, a ell i als seus hereus, i Guillem de

Montgrí va obtenir la infeudació de l'esmentada illa i la de Formentera a costum de Barcelona, perpètuament i amb tots llurs rèdits, amb castells i viles, cases, salines, ports, aigües dolces i salades, muntanyes i plans, boscs, cultius, garrigues, llenyes i herbatges, i tota llei de béns presents i esdevenidors, en terra i en mar, amb tota mena de drets i jurisdiccions a aquelles illes pertanyents; reservant-se solament la potestat sobre els castells i llocs armats, i el dret anomenat de pau i guerra, dins tot el territori; afegint-hi la prestació d'homenatge, cas que el domini passàs a persones seglars, amb la condició, però, que abans de la pròxima festa de Sant Miquel de setembre anàs a fer-ne la conquesta amb el seu propi estol.

Altra vegada l'Infant Pere de Portugal i Nunyo Sans, al saber aquesta confirmació de dret feta pel rei a Guillem de Montgrí, es posaren en moviment i s'ajuntaren a l'arquebisbe electe de Tarragona per l'empresa d'Eivissa, després d'haver estat acceptats els seus oferiments per aquell. Això demostra que els dos magnats no havien abandonat el projecte primitiu i que encara persistien en la seva idea, que si no es desenrotllà en temps oportú, no fou per manca de bons propòsits, sinó més tost per altres causes que ho impediren contra la seva voluntat ben manifesta.

Posats de comú acord, Guillem de Montgrí, Pere de Portugal i Nunyo Sans per enllestir la conquesta de les Pitiuses, signaren, a Tarragona, el 12 d'abril de 1235, un pacte o escriptura de concòrdia estipulant detalladament els compromisos de l'empresa, els quals poden resumir-se en els tres punts principals següents:

1er. Ocupada l'illa per les hosts cristianes erigirien immediatament una església parroquial a honra de Déu i de la Verge Maria; la qual dotarien lliberalment i segons l'estimació feta per quatre persones, dues eclesiàstiques i dues seglars, a tal objecte nomenades.

2^{on}. Es repartirien la vila i castell per parts iguals, i la resta del territori proporcionalment al nombre de combatents que cada un d'ells hagués aportat a l'empresa.

3er. L'Infant i el Comte rebrien les seves parts en concepte de feudataris de l'Arquebisbe electe, al qual retrien homenatge tan prompte l'illa fos presa als sarraïns, i al mateix temps li serien deutors, tothora, del jurament de submissió i fidelitat.

L'Arquebisbe, l'Infant i el Comte, no esmerçaren gaire temps en els preparatius bèl·lics, doncs l'host catalana que havien reunit

partí del port de Barcelona els darrers dies de juliol o els primers d'agost d'aquell mateix any. La flota es composava d'algunes naus, galeres i altres vaixells, i en ella hi anaven 1.500 infants i un nombre reduït de cavallers, a les ordres—diu qualche historiador—de Nuyo Sans, que la comandava. I, segons les bases sobre les quals es feu després el repartiment de l'illa, cada un dels tres coalitzats, aportà aproximadament a l'empresa les forces següents: 750 peons l'Arquebisbe, 375 l'Infant, i altres 375 el Comte. Els pocs cavallers que hi anaren, deurién ésser de les tres mainades.

Les illes d'Eivissa i Formentera, que pretenien prendre per les armes els tres magnats coalitzats, estaven en poder dels almohades, reste d'aquells esforçats sarraïns que eren senyors de Mallorca quan la va conquerir Jaume I el 31 de desembre de 1229, i els mateixos que encara tenien Menorca, subjecta però a la potestat del rei català, per submissió a ell feta el 17 de juny de 1231.

La ciutat d'Eivissa estava ben defensada, amb un castell al punt més alt i voltada per tres murs coronats de torres, encara que és de suposar que la seva construcció no era molt sòlida, per haverlos enderrocat l'host pisano-catalana-provençal, en prendre l'illa el 10 d'agost de 1114, feia aleshores cent vint i un anys.

Es d'esmentar que en aquells mateixos dies, (1234-35), Yahîa ben Ghânya, a les envoltures de Chélif, no lluny de Miliyâna, es dormia en el somni etern, i amb ell s'extingia l'última representació de la dinastia almoràvit, cap d'aquells valents moros mallorquins que, pocs anys abans de la presa de l'illa per Jaume I, conquistaren un imperi a l'Àfrica per tal de batre els almohades fora de les Balears i evitar així la seva pèrdua, cosa que fou ende-bades malgrat tot.

Segons el *Cartàs*, l'illa d'Eivissa fou bloquejada l'any 632 de l'hègira (26 setembre 1234 a 16 setembre 1235), i, en efecte, les cròniques cristianes coincideixen també en aquest punt.

Les naus dels catalans arribaren a l'illa els últims dies del mes de juliol o els primers d'agost de 1235, i no trobant resistència pel desembarc, fondejaren en el port de la ciutat i establiren el campament davant els mateixos murs.

Els cristians installaren un fonèvol i un trabuc que havia portat Guillem de Montgrí, i començaren el setge de la ciutat i el seu castell. El fonèvol dirigí els seus trets contra les murades, que prest començaren a esfondrar-se per ésser de construcció recent i feble, com ja hem indicat, i el trabuc no hagué de disparar més de deu

bales contra la fortalesa, les quals però, foren llençades amb molta fúria i precisió. Alguns de l'host feren coves sota els murs, que en part s'esbucaren, i deixaren pas obert als assetjadors, portant això l'esglai al cor dels sarraïns. Al mateix temps, i per preparar l'atac definitiu, es posà en moviment el joc de les ballestes contra els moros que estaven en les torres i murades, i veient aquests el mal que els feien els cristians, pensaren que així la vila com la fortalesa eren perdudes i que era endebades la resistència.

No coincideixen els cronistes respecte la forma com els cristians s'apoderaren de la ciutat i del castell. Uns diuen que quan els sarraïns veren els seus murs oberts per les coves i l'artilleria i que era inútil la defensa, enviaren ambaixador a l'Arquebisbe i tractaren la rendició; i, altres, que les forces catalanes anaren a l'assalt. En el que estan tots d'acord, però, és que, qui primer entrà a la vila guanyada fou el cavaller lleidatà Joan Xico, seguit dels seus, fent-ho per la part de la murada immediata a la plaça que després s'anomenà de "Ferrerries".

Al mateix temps, la mainada de Nunyo Sans, acampada en el pla de les "Figueretes" (anomenat vulgarment Camp de la Traició), que ja havia sostengut un combat contra els moros pagesos, del qual en resultà victoriosa, s'havia introduït a la vila per una mina secreta, que un germà del xec sarraí posà al descobert, en venjança d'haver-li aquest robat la seva esposa, i sortint al carrer d'En Julià, (dit després de Sant Ciríac, en memòria d'aquell dia), varen envestir els desprevinguts defensors, que foren vençuts pels catalans, rendint-se a discreció per trobar-se situats entre dos focs, el de dins i el de fora les murades. Però aquest passatge, que descriu el P. Gaietà de Mallorca en la seva *Resumpta Historica*, diguent que el tregué d'un manuscrit que tengué en poder seu, no s'ha pogut comprovar. Aquest document no l'ha vist ningú més que l'autor citat.

La campanya per la presa d'Eivissa fou desenrotllada amb tota rapidesa i solament tengué uns quants dies de durada, però no per això deixà d'ésser sagnant, doncs, segons la documentació històrica hi esmerçaren la vida bastants cristians i, degut a les condicions de la lluita, s'ha de suposar també, amb fonament, que hi moriren bon nombre de sarraïns.

La gloriosa conquesta de la ciutat i el seu castell per les forces dels cristians coalitzats, tengué lloc el dia de Sant Ciríac, 8 d'agost de 1235, coincidint, sense més diferència que la de dos dies, amb

la festivitat de Sant Llorenç, aniversari memorable de la primera victòria obtenguda pels pisans, catalans i provençals el 10 d'agost de 1114. I, en aquella jornada, el penó de les barres fou enarborat triomfador sobre la fortalesa de l'Almudaina, alçada al cim del puig que domina la ciutat, aixoplugant sota la seva ombra protectora una nova raça i una nova civilització.

Presa la capital i presoner el xeic sarraí, els conquistadors, sense trobar resistència, ocuparen tot el camp i l'illa de Formentera, i la majoria dels habitants foren fets esclaus i destinats al conreu de les terres, establint-se els nous senyors a la ciutat voltada de murs, que reedificaren.

Al dir d'alguns autors, els sarraïns del litoral africà i de les costes de Múrcia i Andalusia, amb més o menys nombre de galeres armades, intentaren més d'una vegada recobrar l'illa perduda, però, majors que els danys que feren foren les derrotes que hi tengueren, i la pau s'assentà definitivament a les Pitiuses a mesura que el temps passà. I així, amb la conquesta de les illes de Mallorca, Eivissa i Formentera i la submissió de Menorca, les Balears restaren sota el domini català que, amb elles, obtengué també la supremacia en la Mediterrània, assegurant la navegació i el comerç a les mars.

La nova terra conquistada, per les condicions del pacte de cessió prèviament establert entre el rei i Guillem de Montgrí, restà subjecte al senyoriu de la Corona, i, quant a la part espiritual, passà a dependir de l'arquebisbat de Tarragona, edificant-se, a despeses dels tres coalitzats, un sumptuós temple (avui dia catedral), dominant com un símbol sobre la ciutat i l'illa, i pel seu sosteniment es creà el delme de la sal i d'altres espècies i primícies, adjuntant-li quatre sacerdots pel servei de les ànimes, segons escriptura feta el 17 d'octubre d'aquell mateix any.

La part forana de l'illa, en temps dels sarraïns, estava dividida en cinc termes o partides: Alhauec, Xarc, Benizamid, Portumany i Algarb, les quals, després de la conquesta, prengueren, respectivament, el nom de *curtons* o *quartons*, (suposam que a causa de les quatre parts generals que es feren), de Pla de Vila, Santa Eulàlia, Balançat, Port-Many i Ses Salines. La ciutat i el castell es repartiren per igual entre els tres magnats, en compliment de l'escriptura de pacte o concòrdia, i la resta de l'illa en la següent forma, modificant però en part els límits primitius dels termes o partides esmentades: Alhauec es dividí en quatre parts, i cada una d'elles,

pels efectes del senyoriu, es considerà ategida als termes o quartons restants, i, havent resultat igual el nombre dels combatents que portà l'arquebisbe Guillem de Montgrí, a la suma dels de l'Infant de Portugal i Nunyo Sans, en el repartiment de les terres, que es feu per sorteig, correspongueren a l'Arquebisbe, Benicamid i Algarb, (Balançat i Salines), i la meitat d'Alhauuc (Pla de Vila); a l'Infant, Xarc (Santa Eulàlia); i al Comte, Portumany (Port-Many); i una quarta del Pla de Vila a cada un d'aquests dos últims magnats. I, si bé els estanys de les Salines es trobaren dins un dels quartons de Guillem de Montgrí, els drets de la sal es repartiren segons el mateix criteri al qual s'havia ajustat la concòrdia general, i en foren beneficiats els tres conquistadors.

Quedaren pro indivís, entre els nous senyors, l'illa de Formentera i l'arreal de la Marina, amb alguns altres llocs de dins i de fora vila, que reberen el nom genèric de "places comunes" o de jurisdicció comunal.

Aquesta divisió de terres que en termes generals acabam de descriure, fou atorgada pels apoderats dels magnats el dia 17 d'octubre de 1235, davant el notari Bartomeu Ponte (Pons?), a la Ciutat de Mallorca, per no haver-hi encara escrivà a l'illa recentment conquistada.

Amb els anys, aquest primitiu repartiment sofí diverses alteracions, que les circumstàncies imposaren. L'Infant Pere de Portugal cedí la seva part a Jaume I, el qual després la va conservar sempre, malgrat els successius canvis de domini; i per això el quartó de Santa Eulàlia s'anomenà també "quartó del rei". A la mort del Comte del Rosselló, Nunyo Sans, els seus marmessors testamentaris varen vendre a Jaume I la seva part, i aquest, el 26 de gener de 1242, la cedí a Guillem de Montgrí pel preu de 9.500 sous melgüiresos.

Els tres conquistadors, senyors feudals de les Pitiuses, desitjant donar una prova d'amor als seus dominis de la mar, reunits a Colliure dia 9 de gener de 1236, atorgaren diverses franqueses especials a les illes que pel seu esforç s'havien fet cristianes i catalanes.

Una vegada assentats els fonaments de les illes conquistades, cada un dels tres senyors va deixar a la ciutat un lloctinent en representació seva, fins que en 1242, o poc després, Guillem de Montgrí, pel seu compte, nomenà alcait del castell i governador de l'illa en la persona de Guillem Blanc, amb consentiment o tole-

rància del rei, per ésser l'Arquebisbe propietari de la major part de les terres i, sobretot, perquè Jaume I sempre li tengué grans consideracions i afecte personal, deixant-li fer el que volia sense oposar-s'hi mai.

ELVIR SANS

L'urbanisme, considerat pels antics com el primer capítol dels tractats d'arquitectura, i que, en les concepcions de la ciutat nova, ha devingut una ciència sintetitzadora i previsor de les disposicions dels edificis, considera abans que res les raons estètiques de les ciutats, i cerca la solució dels problemes de conservació de les parts antigues que tenen la dignitat requerida per subsistir en els temps nous i a l'esdevenidor.

Sé que es pot obrir aquí una discussió per decidir quins són els monuments veritablement dignes de quedar. L'interés dels savis no s'acorda més que rares vegades amb el de la gent que proclama la necessitat de demolir els monuments i les obres d'art que no tenen el mèrit d'una gran anomenada. Els demolidors invoquen les més pesades preocupacions dels temps presents: circulació, higiene o altres interessos de tot ordre. El poc que ens resta de temps antic ens prova que quan apareixen en el món forces noves, els vestigis antics s'esfondren, i cap poder no arriba a regular-ne la caiguda; de la mateixa manera que no s'arriba a defensar les institucions no es poden defensar els edificis. És aquí que es plantegen les qüestions referents a l'ambientació dels monuments. Les parts més antigues de les ciutats, conservades adés per pur atzar, estan tot sovint amenaçades. En aquests conjunts que es negligeixen es pot trobar el caràcter íntim i inimitable d'una ciutat, les proves d'un estil seguit durant segles, el pensament de les gents que l'han habitada. No hi ha nació europea que no hagi de deplorar, amb la desaparició del centre de les seves ciutats, la pèrdua dels testimonis d'un gust segur i que no hagi perjudicat alguna vegada al caràcter mateix de les ciutats. La necessitat de destruir les fortificacions pot, en certs casos, concebre's molt bé, i tanmateix les ciutats que les han conservades ens semblen altrament completes i belles. A Itàlia, les ciutats més célebres, Florència, Roma, Nàpols, Milà, han perdut, en el segle passat, el que hauria bastat per fer ciutats senceres d'una exquisida riquesa artística. La bellesa d'una ciutat ve del ritme que han sabut crear entre els monuments, les cases, i les dades de la naturalesa, generacions seculars d'arquitectes i de constructors en una col·laboració gairebé inconscient... Cada ciutat té la seva expressió, el seu sentit. L'arquitectura situa en l'espai la seva traducció geomètrica de les idees essencials de les gentades qui s'agrupen dins les ciutats per servir unes necessitats socials de primer ordre. La defensa d'aquest caràcter de les ciutats no és cosa certament fàcil. Sovint les lleis totes soles no basten.

PROF. GIORGIO NICODEMI: L'AMBIANCE DES MONUMENTS

PETITS POEMES EN PROSA

POEMA D'UNA NIT DE JUNY

LA flaire de la nit m'abellix.

La terra regada nodreix les eures i fa obrir les poncelles. Un estel sosté, rialler, un diàleg amb elles, i un coet cridaner fugit d'una revetlla de barri, se'n puja cap al cel. Udolen els gossos esqueixant el silenci de la nit i d'una música llunyana m'arriben les notes estridents.

Toquen les dotze i les campanades s'escampen i ondulen pel jardí d'aquí al davant. A dins casa, prop de mi, guaiten d'un gerro unes flors delirants.

En la tebiesa de l'ambient, prest, ai las! flors, estel i cel, me veuran, com cada nit, esgotat per la sofrença, els pesombres i l'insomni, amb els ulls endinsats, rompre amb esporàdiques rialles o em veuran plorar.

ESPERANT

Em daleixo esperant la mort. Compto les hores una a una, voluptuosament, que pasen per mai més no tornar. Cada instant és una eternitat! Una eternitat d'amor perdut, d'esperances desfetes, d'il·lusions tan altes que arribaren a l'Infinit.

Quan "ella" arribarà i amb sa falç corbada trencarà ma vida deslliurant-me l'ànima, esqueixada i plena de sang?

Veig escolar-se, poc a poc, les hores, que passen rodolant amb el silenci esglaiador de les sepultures, reclinant el cap en el dolç coixí, acollidor i moll com un pit de dona. I així, passejant el meu esguard per les parets blanques de ma desolada i espaiosa cambra, un dia tanmateix petita pel retruny de tants petons i per la trencadissa de tantes rialles, espero...

ABRANDAMENT

Una guspira m'ha encès el cor i tot jo m'inflamo. Veig caure una pluja de flors que es desfullen sobre un cap de púrpura. Veig les fonts ahir eixutes que rompen a brollar. Salta l'escuma que refresca el pedregam i de la seca arbreda floreixen les branques en jo mirar-les. Me sento elevar! Quines forces divines esqueixen els núvols al meu pas? De la mar agitada m'arriba la flaire del polsim; l'esguardo i l'aigua reposa tot d'una, tornant-se oliosa, emmirallant-s'hi, desinflat el velam, un vaixell blanc.

Sento córrer per les meves venes bollidora sang i no m'immuto. Soc fort! Amunt ànima meva!: el meu poder serà illimitat. Ah, com prest sense esmerçar inútilment les meves forces podré, a la fi, veure-la defallir balbejant entre els meus braços!...

SENTIU?...

Sentiu? Sentiu com a fora cau la pluja i el vent bramula?... Cada gota en tocar la terra fa sorgir una bombolla. L'arbreda del carrer, amb la borrasca, espolsa la cabellera. No passa cap vianant...

Sentiu com apar truquin a la porta i en aquesta nit horrible una veu coneguda demana l'almoïna d'un refugi?"

Obriu-la! Tumultuosament implorava, volguent-se llevar del llit, on el cremava la febre...

I mentre així el pobre malalt pantejava i a crits plorant suplicava... fou miracle?: s'obrí lentament la porta, traspasant-la una dona...

El pàl·lid malalt esverat la mirà, volgué dir unes paraules i, esmerçades les forces, solament un feble:

"I l'he tornada a veure!" pogué dir, i expirà.

FRANCESC VIDAL I BURDILS

Els partits polítics com a fet jurídic

A BARTOMEU FONS

DIU Josep Ortega i Gasset en el seu estudi sobre *Cesar, els conservadors i el futur* que la salut de les democràcies depèn d'un miser detall tècnic: el procediment electoral. Si el règim de comicis és encertat, si s'ajusta a la realitat, tot va bé; sinó, encara que tot el demés camini d'una manera òptima, tot va malament.

L'excés de bona fortuna havia dislocat el cos polític romà. La ciutat del Tíber, senyora d'Itàlia, d'Espanya i de l'Orient estava a punt d'esfondrar-se perquè les seves institucions polítiques eren exclusivament municipals i eren inseparables de la urbs per la qual havien estat creades. En el segle primer abans de Crist, Roma era omnipotent, però es trobava en perill de mort perquè s'obstinava en conservar un règim electoral fals, ja que s'havia de votar en la ciutat, i els ciutadans del camp i els que vivien repartits per tot el món romà, no podien acudir a les urnes. Llavors vengué la falsificació de les eleccions impossibles i els candidats organitzaren partides de la porra que s'encarregaven de rompre les urnes.

Sense el fonament de l'autèntic sufragi, les institucions democràtiques estan en l'aire. Aquesta situació va comportar l'esfondrament de la República Romana.

El que Ortega i Gasset diu referint-ho a les causes que portaren l'efecte de l'Imperi Romà, ho podem aplicar perfectament als fenòmens polítics dels nostres dies. I és que l'interés i l'ensenyança política d'aquell segle primer abans de Crist, són veritablement eterns.

En realitat, el fonament del sistema democràtic radica en el fet que no hi ha cap persona insubstituïble i indispensable en la marxa política normal d'un país. Els ciutadans elegeixen el Parlament d'un Estat. Com es verifica aquesta elecció? Quines relacions s'estableixen entre les persones elegides i l'electorat que les nomena? En l'Estat democràtic modern cal acudir imprescindiblement al sufragi univer-

sal de la població adulta. I la funció electoral serveix per traduir en actes els sentiments o les opinions del poble o de la majoria. Però és necessari que dins el maremagnum d'aquest Estat modern, hi hagi qui seleccioni d'entre la gran massa d'opinions, creences, sentiments i interessos que mouen l'electorat. Així el vertader fonament de la vida de l'Estat democràtic, és el sistema de Partits. Diu el prof. de l'Universitat de Londres Harold Lasky, en el seu llibre sobre *L'Estat Modern*, que pot dir-se que els Partits representen les qüestions sobre les quals es formulen després els vots.

El poble sap sempre el que no vol, però no pot discernir clarament el que li convé, ni menys la manera de portar-ho a la pràctica. Els Partits han d'ésser qui ha d'exercir una necessària missió orientadora. Per desgràcia, moltes vegades els seus programes són més aviat negatius que positius.

L'origen dels partits a Espanya hem de cercar-lo a les Corts de Càdiç, quan la fracció dominant va inventar per a ells mateixos el qualificatiu de "lliberals", aplicant als contraris l'epítet vergonyós de "servils". Després de 1814, Ferran VII va prohibir inclús usar aquestes denominacions, però de fet ja estava posat l'embrió dels futurs Partits. A l'història de la Revolució Francesa, també trobam aquest embrió dels moderns Partits, amb les denominacions de Girondins, Jacobins, Vendéans, etc., encara que tots aquests grups en realitat eren solament conglomerats de sentiments, naturalment sense l'organització que modernament distingeix als partits polítics.

Realment, si no existís els Partits resultaria molt difícil l'encausament de la voluntat popular de manera que es concretàs en solucions susceptibles d'ésser interpretades políticament en sentit satisfactori, és a dir, en forma apta per ésser portada a les lleis reguladores de la vida pública.

Dir que els Partits són naturals en el seu origen i necessaris dins el modern règim polític, constitucional i democràtic, no equival a dir que el sistema sigui perfecte. Són moltíssims els defectes que li han estat retrets i l'objecte d'aquest article no és certament fer-ne una recensió o catàleg. Deim que els Partits són necessaris dins l'Estat modern democràtic, ja que pràcticament els milions d'electors no poden fer altra cosa que acceptar o rebutjar les solucions o idees que els siguin proposades.

Ara ja, més que no persones físiques que actuïn en nom de la collectivitat, s'elegeix una idea al atorgar el sufragi a un determinat

Partit. Encara que en realitat existeixen determinats Partits que no tenen idees, sinó solament interessos.

Proposa el citat prof. H. Lasky, i repetim la seva proposta encara que comprenem que sobre ella es podria discutir molt, ja que tot el que els Parlaments indubtablement guanyarien d'eficiència i capacitat de treball en el si de les comissions, ho perdrien de brillantor al Saló de sessions al allunyar d'aquest certes celebritats del gran món, tal volta enlluernadores, que si s'exigís als candidats als llocs parlamentaris la prèvia adscripció per tres anys al servei d'una entitat local, en aquest temps s'identificarien amb el mecanisme de les institucions i així arribarien al Parlament amb una preparació sense dubte molt convenient.

Les democràcies topen a tot arreu amb un problema que crea la burocràcia, i que és conseqüència de la moderna inamovilitat dels empleats. Deim que aquest problema el tenen sols les democràcies, ja que les dictadures el supprimeixen de soca a rel, al no respectar els drets dels funcionaris no grats als que manen.

Els funcionaris a tot arreu saben com solen ésser de temporals i efímers tots els Governos i tendeixen a evadir-se del domini dels superiors de qui ideològicament difereixen, desenrollant una tendència personal. Es el cas de sabotatge de disposicions que desplaguin al funcionari. Es precisament per això que Mr. Doumergue, en el seu projecte de reforma de l'Estat a França, volia incloure a la Constitució un Estatut de funcionaris que garantitzàs llurs drets i que fixàs llurs deures, i els impedís, principalment, de comportar-se, com fan molts d'ells, com a veritables enemics de l'Estat al qual serveixen.

Veiem com el concepte de la representació és bàsic, donat el cas d'una diversitat de subjectes amb una unitat de voluntats. El dret electoral és una disciplina jurídica amb un complement matemàtic de caràcter secundari. El sufragi té tres funcions: una electoral (designació del subjecte), una altra normativa (expressió d'una voluntat col·lectiva—cas de referendums), i una tercera política (iniciativa i plebiscit). La primera funció ens dóna uns noms (democràcia representativa); la segona i la tercera ens donen uns actes (democràcia directa). La iniciativa corregeix pecats parlamentaris d'omissió, i el referendums d'acció. La primera és una funció positiva i el segon negativa, basat en una desconfiança en els Parlaments.

Els Partits Polítics desperten als ciutadans electors de la seva

abúlia, els informen, els reuneixen en nuclis actius per exercir eficaçment llur funció jurídica, donen a l'opinió mitjà adequat d'exterioritzar-se i concórrer amb els seus vots a la gestió dels negocis públics. La política d'avui és el dret de demà. La influència dels Partits en la legislació i en l'execució sol ésser definitiva en el règim parlamentari. Les disposicions de la Constitució han d'ésser la matèria prima amb la qual els Partits elaborin la vertadera estructura de l'Estat.

Malgrat de totes aquestes realitats, la major part de les Constitucions ni tan sols esmenten l'existència dels Partits. Ni la d'Anglaterra, ni la de França, ni la dels Estats Units, contenen en el seu articulat aquest vocable. Però els Partits són element essencial de la pràctica constitucional d'aquests pobles. En les Constitucions recents, que han volgut atènyer-se més a les circumstàncies, es troben al·lusions als Partits, però tan encobertes i de passada, que, com diu el prof. Eduard Llorens en un estudi sobre *La crisi constitucional a Alemanyia* publicat a la "Revista de Derecho Público", semblen tenir-los per romaguera en la que val més no aficar-se. La Constitució espanyola de 1931, diu en l'article 62-1, al tractar de la Diputació permanent de les Corts, que la integrarà un nombre màxim de 21 "representants de les distintes fraccions polítiques, en proporció a la seva força numèrica". I la Constitució o Estatut interior de Catalunya de 26 de maig de 1933 disposa en el seu article 37, que sembla ésser traduït de la disposició consemblant de la Constitució de la República Espanyola, que "El Parlament nomenarà immediatament de constituït, una Diputació de quinze Diputats i quinze suplents, integrada per representants de les diverses fraccions que el formin, en proporció al nombre de cada una d'elles". Ni tan sols anomenen els Partits pel seu nom, sinó que acudeixen a l'eufemisme de "fraccions polítiques", per designar-los.

La Constitució alemanya de Weimar preceptuava en el seu article 130 que "els funcionaris són servidors de la totalitat, no d'un Partit".

Això és tot el que aquestes Constitucions han ordenat amb respecte a aquest factors que donen vida a la Constitució i sense els quals les seves normes serien un esquelet sense el revestiment que l'aguanta i que li dóna vida.

Es inútil que l'Estat democràtic es proposi extirpar els Partits Polítics i és lamentable que permeti la seva existència sense regular llur funcionament. Amb l'establiment a les eleccions de la repre-

sentació proporcional, amb el sistema de llistes o un altre conseqüent, la importància jurídica dels Partits dins l'ordenació política de l'Estat, augmenta considerablement i aquests venen a convertir-se en vertaderes institucions estatals.

S'ha parlat molt, i encara es parla, del sistema de representació proporcional, que sembla que vol adoptar la futura llei electoral espanyola, i és defensat amb arguments que crec que demostren la desconexió del que és el vertader esperit parlamentari. La idea de la representació proporcional deriva de premisses no sempre exactes. L'únic que probablement s'assoliria augmentant el nombre de minories i la seva importància numèrica, seria esfumar la responsabilitat i fer que aquells que per naturalesa pròpia, per ésser minories, no poden governar, estiguessin en situació de no deixar governar tampoc als altres. És necessari, però, crear un règim electoral que sia veritablement just, cosa que es pot aconseguir sense necessitat d'una estricta proporcionalitat, que duria a un absurd fraccionament. El sistema de dos grans partits únics té l'avantatge d'ésser l'únic mitjà per el qual pot el poble en el període electoral, elegir directament el seu govern.

Els debats parlamentaris mai tenen per objecte convèncer als diputats dels Partits rivals de les excel·lències dels propis principis. Els Partits van a les sessions amb el seu parti-pris, sobre els assumptes que seran objecte de debat, parti-pris pres en anteriors deliberacions internes del Partit, i tots sabem com són de rigurosos aquests en les qüestions de disciplina i en evitar que cap diputat dels seus tenguí veleitats d'opinió pròpia, fora de l'ortodòxia del Partit. Els legisladors, com diu E. Llorens, no són els qui parlen, sinó els qui voten.

Per a la designació de candidats, i per evitar les tan freqüents dictadures internes en el si dels Partits i el funest fulanisme, tal volta donaria bon resultat la implantació del sistema nordamericà d'eleccions primàries dins cada Partit per a la designació dels seus propis candidats, designació que a molts dels Estats Units inclús està regulada per les lleis.

L'acció directa que ara preconitzen determinats Partits polítics com a arma de combat, és simplement la violència emprada com a mitjà d'imposició a l'Estat, o sia a la totalitat, de les idees o de les conveniències d'una minoria qualsevol. Un grup d'homes vinculats per llaços de professió, de creences religioses o polítiques, de partit o de classe, es desenten d'una manera sistemàtica i per-

manent dels altres grups i de la unitat total de l'Estat i, reintegrant-se al *status-naturae*, pretén tornar a l'us de la força bruta per imposar el seu interès o el seu credo.

La manera d'assentar, difondre i arrelar les creacions de l'acció humana no pot ésser la violència, perquè les obres de l'home són obres de l'esperit i l'esperit ha de sustentar-se en la llibertat. L'evolució de l'esperit és per a Hegel justament el procés de l'adveniment de la llibertat. Clar que aquí topam amb el problema que plantegen els socialistes, de si és possible una vertadera llibertat política, sense una prèvia igualtat econòmica. Com diu Garcia Morente (*Goethe i els temps presents*) l'acció creadora no necessita de la violència per imposar-se, sinó que s'imposa necessàriament per qualsevol mitjà que no sia violent.

La situació actual és complicada perquè a la tradicional lluita entre nacions—darrerament entre nacions, perquè abans fou tan sols entre interessos dinàstics, però ara no és hora d'esbrinar aquest punt—, s'ha afegit ara la lluita entre grups interiors dins la nació. I els grups aspiren a imposar a l'Estat les conveniències de la seva particular collectivitat.

A. I. ALOMAR

ROTONDA

Si la Lògica és guia per a la recerca de la veritat, l'Ètica és norma de vida, ordenament objectiu dels actes. Amb el problema de la moral hi va entrelligat, implícit, el de la llibertat humana. Lluny de nosaltres tot determinisme; precisament el més específic de l'home és el lliure albir, o franc voler per dir-ho en termes lul·lians. Però no cal negar que hi ha factors d'herència i idees innates que, si no condicionen la nostra llibertat, són aiximateix forces favorables o contràries a les nostres decisions i a la nostra conducta.

Hi ha factors que no poden sotmetre's prèviament a càlcul; circumstàncies imprevistes que poden actuar en les nostres accions i que són independents de la nostra voluntat.

El pagès sembla de blat el seu camp. És lliure per a sembrar el dia que vulgui; sap, emperò, que el terreny ha mester cert grau de saó i temperatura perquè la llavor comenci el cicle vital de la planta. Sap per l'experiència que una mateixa llavor soterrada en dies distints produeix sembrats dissemblants, i com que la tasca ve imposada per les seves possibilitats particulars, un sementer que va ésser sembrat en dia de bona saó o sota un signe favorable, que deien els antics, donarà un esplet que potser no donarà el del costat.

Els nostres actes lliures venen influïts per agents interns o externs. Però la lliure determinació existeix, i per tant la consciència, i per tant la responsabilitat. Aquest terme de responsabilitat té una etimologia senzilla; vé de respondre, de donar compte.

Això suposa una altra persona, bé sia el Creador, bé un semblant o societat d'aquests. I la moral és dependència de la criatura del Creador o d'un home del seu nucli social.

L'origen religiós de la moral és innegable i cada religió té les seves normes de conducta més o menys lligades a preceptes que afavoreixen la salut dels individus o la conservació de l'espècie. L'Ètica que no té un vincle religiós no és més que sociologia o un tractat positivista que tendeix a harmonitzar el benestar o l'in-

terés individual amb les lleis i convencions socials. Per a Hobbes, per exemple, és el poder públic el creador suprem de moral o regulador dels interessos oposats dels homes que en estat natural es destrueixen mútuament. Tenen aquestes crues idees certa analogia amb l'Ètica aristotèlica, que persegueix el bé dins la vida de l'Estat. Per a Aristòtil la nostra fi no és conèixer l'idea del bé, sinó obrar i ésser útils; el ciutadà no es perteneix a si mateix sinó a l'Estat, idea política que torna tenir llastimosa actualitat.

Tota moral tradicional pressuposa veritats dogmàtiques. Record que fa bastants anys estudiava unes lliçons d'Ètica on figuraven dos preceptes coneguts:

a) Vulguis pels altres el que vols per a tu.

b) No vulguis pels altres el que no vols per a tu.

Pensava aleshores que per això ja estava bé el Decàleg, que preceptua estimar el proïsme com a nosaltres mateixos.

Es parla de vegades d'una moral universal, tesi difícil de sostenir seriosament, puix a pobles sense civilitzar o semicivilitzats hi són plenament morals actes que repugnen a la nostra consciència d'europeus i formats pel cristianisme, ço que fa pensar si tendria raó un personatge d'una novel·la de Victor Català que deia que la consciència és una planta d'estufa o d'hivernacle.

Si així fós, el mateix imperatiu categòric kantian no seria igual per a tots i àdhuc per a molts no hi hauria imperatiu. Podria esdevenir-se que hom volgués veure convertides en normes universals accions reproables a altres climes morals.

Però si bé poden correspondre morals distintes a distintes cultures, seria absurda l'existència d'una moral d'amos i una altra de servents, com preconitzava Nietzsche, ver precursor del nostre temps. Un elemental sentit d'equitat rebutja que el fort i poderós, pel fet d'ésser-ho, pugui gaudir de prerrogatives en el camp de la moral, car això implicaria atiar la brutalitat, consellera del món.

Sigui'm permès d'esmentar la moderna i escaducera moral rotària, que també s'enclou en dos apotegmes:

Donar de si abans de pensar en si mateix, l'altruisme del qual ve desvirtuat pel segon:

Es beneficia més el que millor serveix.

Totes aquestes normes abstractes de moralitat són involuntàries imitacions de la moral religiosa que volen defugir, com qualche institució civil és una tàcita alabança d'alguna de les canòniques, i,

per dir-ho a l'àtica manera de La Rochefoucauld, un homenatge que l'insuficiència ret al misteri.

Hi ha dins el camp del pensament una trajectòria que va de Sócrates a Montaigne i Lluís Vives, els quals aconsellaven moderació en els costums, ço que serva la sanitat de cos i d'esperit. Aquests i altres autors com La Bruyère estudien l'home en tots els seus aspectes morals. Montaigne deia: "Ye suis moy-mesme la matière de mon livre.»

Hi ha també una tradició poètica derivada d'Horaci que glossa els beneficis de la limitació o la manca d'ambicions, com en Boileau, i que en la literatura castellana culmina en Fr. Lluís de León i en l'"Epístola moral" d'autor anònim. Poesia que, apart del valor intrínsec, hom podria titllar d'excessivament anti-heroica.

Posarem terme a aquestes ratlles dient que la moral és elegància espiritual, triomf de la reflexió damunt l'instint, aspiració a un bé ideal i bona administració del temps, que segons uns mots, bells com tots els seus, de Plató, és imatge mòvil de l'eternitat.

BARTOMEU FORTEZA

C R Ò N I C A

JUNTA GENERAL.—El dilluns dia 28 de gener, fou celebrada en l'estatge social, la junta general reglamentària, amb assistència de nombrosos associats. El secretari va llegir una detallada Memòria de les activitats de l'Associació durant el passat any, fent ressaltar l'èxit de l'Exposició del llibre mallorquí de la Renaixença; l'obsequi fet a la Ciutat d'un bust de Santiago Russinyol, remarcant el disgust de l'Associació per no haver estat aquest encara col·locat per l'Ajuntament en lloc visible; l'annual Exposició de flors, i els curssets de gramàtica mallorquina a càrrec del Sr. F. de S. Aguiló i de Història de l'Art a Mallorca a càrrec del Sr. Antoni Jimenez; i les conferències que es donaren organitzades per l'Associació i que culminaren, ara darrerament, amb la vinguda del pensador estonià Comte de Keyserling. També donà compte de les activitats de la filial de l'Associació, "Atlots de Muntanya", amb les seves excursions setmanals i el concurs obert per premiar la millor peça teatral inèdita, que ha constituït un èxit, ja que foren presentades al mateix divuit composicions. Tot va rebre l'aprovació de la General, com també l'estat de comptes que va llegir el comptador Sr. Arrom. Després d'usar la paraula diversos socis, fou elegida per aclamació la nova Junta Directiva, que va quedar integrada de la següent manera: President, J. Sureda Blanes.—V-P., Miquel Forteza.—Secretari, Joan Sanxo.—V-S., Antoni I. Alomar.—Bibliotecari, Ramon Morey.—Comptador, J. Muntaner.—Tresorer, Miquel Arrom.—Vocals: F. de S. Aguiló, E. Darder, E. Sans, A. Ferrer, J. Font i Tries, M. Massutí i E. Pallicer.

PUBLICACIONS.—També enguany, seguint el bell costum d'altres anys, ha editat l'Associació en els dies nadalencs l'*Almanac de les Lletres* i el *Calendari Mallorquí*. Aquest any és el XV de la vida de l'*Almanac* i el V de la del *Calendari*.

CONFERÈNCIES.—EL COMTE HERMAN DE KEYSERLING SOBRE EL «PORVENIR CULTURAL DEL MEDITERRÀNEO».—El dia 25 de gener en el Saló Mallorca —la cession del qual agraïm a la Caja de Ahorros, entitat propietària, i a l'empresari Sr. Jeroni Amengual—, tengué lloc davant una gran concurrència, la conferència que, organitzada per l'Associació, donà el Comte de Keyserling sobre el tema abans enunciat.

Començà diguent el conferenciant que l'Història no és una successió de fets sinó de símbols. La força no ha fet mai res de durada. El que dóna el prestigi moral és la Cultura i no la força (exemples: Roma en l'antiguitat i Anglaterra en els nostres dies). En el camp religiós tot prové de pobles que, com la Índia i Israel, mai no han tengut força material.

Tres nacions han estat creadores de cultura: Xina, Grècia i França, però la cultura europea és d'origen mediterrani. El valor i la fe, que són elements propis dels pobles nòrdics, crearen la cavallerositat al fondre's amb la cultura dels pobles del Mediterrani. El paper dels pobles del nord, al invadir la conca del Mediterrani, fou el de revitalitzar les antigues cultures, perquè tota cultura arriba un moment que desapareix i és quan li falta vitalitat per seguir creant; la creativitat depèn sempre de la vitalitat; els Renaixements són sempre una vitalització. Els nòrdics eren molt vitals, però no tenien cultura.

El gran paper que en els darrers segles fan en el món les races nòrdiques, no té per causa cap raó cultural, sinó una raó simplement zoològica o fisiològica. En les terres del nord, abans que no en fer cultura, cal pensar en viure, perquè en ells la vida és molt dura; en canvi en els pobles mediterranis i sobretot pel seu millor clima, el problema del viure no és tan apremiant. En ells s'ha creat una cultura que és sentit de ponderació i de mesura.

Els invents, creats per domar la Naturalesa, han estat aplicats primerament i amb més intensitat per les races del Nord. Són aquestes races insaciabls en les seves aspiracions, tenen amor a la llunyania, anhel desconegut dels pobles del Mediterrani. Els nòrdics són conqueridors, perquè no es troben satisfets de casa seva. El capitalisme és d'origen jueu, però d'aplicació nòrdica.

El control d'Europa sobre el món toca a la seva fi, com també la possibilitat de noves conquestes i colonitzacions. Els europeus, al donar a conèixer la nostra tàctica, hem perdut el prestigi davant el món. La tècnica està ara a disposició de tots. L'història mai no es repeteix i per això el Mediterrani ja no serà el que fou, ja que és ara una simple província d'Europa. Però un renaixement del Mediterrani és possible, perquè les seves races tenen més tenacitat i són més frugals i més persistents, i per això al acabar-se el període d'expansió d'Europa, podran viure millor per elles mateixes.

La veritat objectiva produeix l'agressivitat, però la bellesa és filla de la susceptibilitat. La cultura que persegueix la veritat arriba a deshumanitzar-se. En canvi, és propi de les races mediterrànies l'humanització de la cultura, posant la part subjectiva, la cordial par damunt l'objectiva. Provença i Catalunya foren bressol de la cultura europea, imposant als pobles nòrdics el culte a la bellesa. La Revolució arribarà aquí, però després d'haver fet ja molts d'experiments; llavors serà l'hora de començar de bell nou la humanització de la cultura. Hem de desenrotllar la part emocional, que ha estat absent en aquests darrers segles. Aquesta és la missió i el pervenir de la cultura mediterrània; a vosaltres—acabà diguent el conferenciant—vos pertoca el realitzar-la.

La conferència que hem intentat ressenyar, encara que molt per damunt, fou molt aplaudida i comentada.

El mateix vespre es reuniren a sopar amb el Comte de Keyserling al Gran Hotel, diversos membres de L'Associació.

El dia 26 a l'Hotel Alfonso, tengué lloc una conversa pública, sobre el tema «Maquinisme i Cultura» en la qual, a més de Keyserling, prengueren part Francis de Miomandre i l'ex-diplomàtic alemany Comte de Kessel. El dimarts dia 29, fou celebrada una altra sessió consemblant, a l'Hotel Mediterrani, sobre el tema «Fronteres i Cultura». Tots aquests actes constituïren un èxit pels organitzadors.

ELVIR SANS, SOBRE "ELS CENTENARIS D'ENGUANY: LA CONQUESTA D'EIVISSA I LA RENDICIÓ DE MAHÓ.—El dia 2 de febrer, el consoci i membre de la directiva, Sr. Elvir Sans, va llegir a l'estatge de l'Associació davant de gran concurrència el seu treball sobre el tema indicat. Aquest acte constituïa la primera aportació nostra a la commemoració dels centenaris esmentats, que tindrà lloc a les illes germanes. Ens abstenim de ressenyar l'erudit treball de l'amic Sans que es comença a publicar en el present número d'aquesta revista.

"...sinó la d'un Estat que un temps fou independent i poderós, i els anys del qual, coneguts dia per dia sense cap interrupció i amb luxe inusitat de detalls ens ofereixen condicions tant noves d'organització social, trets tan interessants de costums públics i domèstiques, episodis tan dramàtics, conflictes de tan estrany caràcter i, per dir-ho tot, un segell d'originalitat que realça i diferencia Mallorca, no sols entre les diverses regions d'Espanya, sinó entremig de les mateixes que formaren l'antiga Corona d'Aragó".

M. MENENDEZ I PELAYO: INTRODUCCIÓ ALS ASSAIGS DE QUADRADO

L E S A R T S

EXPOSICIONS

El conegut il·lustrador valencià Josep Segrelles, excellent dibuixant i bon pintor ha passat per les "Galeries Costa" mostrant-nos una col·lecció dels seus originals. Des del primer dia va despertar un fort entusiasme entre el públic i, francament, ens deixarem contagiats de tal fervor. Les fantasies de la *Divina Comèdia* i *Les Mil i Una Nits*, ens suggestionaren; les figuretes fortament expressives i ben pintades, ens atragueren i la nostra admiració s'estengué al conjunt de l'exposició.

Però, després, la visitarem una i altra vegada i davant d'algunes obres ens entrà certa fredor, fins arribar a la conclusió que no totes les obres tenien el mateix valor, podent-se-les considerar en dos grups, que no sabem si responen a dues èpoques distintes, si bé per les seves característiques així ho sembla.

En les citades de la *Divina Comèdia*, *Les Mil i Una Nits*, les del *Quijote* i algunes de la Tetralogia wagneriana concentram el nostre elogi, ja que, juntament a la fantasia magnífica per compondre els conjunts, aconsegueix una gran expressió en les figures, admirablement sentides i dibuixades, i unes encertadíssimes notes de color riques de cromatisme en son matisat dins una tècnica franca i espontània, d'un gran valor pictòric i d'il·lustració. No és d'estranyar que elles li hagin obert les portes d'ambients d'elevat nivell artístic.

Però quan deixa les fantasies i es dedica a pintar escenes de teulades avall, d'un realisme un poc excessiu, no veiem motius per repicar tan fort. Sense negar cap de les condicions de dibuix, color, expressió etc., hi trobam a manca un major esperit emotiu. L'ostentació pictòrica que hem citat en aquelles altres obres, ha estat substituïda per una tècnica més premiosa; la construcció ha exagerat el retoc perdent espontaneïtat, i en més d'una ocasió sorgeix, contemplant-les, el record de fotografies retocades dins un academisme passat de moda. De les que il·lustren *Ali Babà* i *Els quaranta lladres* o *El Príncep Diamant* a les dels *Contes de Perrault* o la *Oració de l'Hort*, per exemple, hi trobam una diferència notable sense més explicació que el desig, no aconseguit al nostre veure, de cercar una major claredat expressiva, tenint en compte el seu destí d'ésser reproduïts en llibres destinats al gran públic, de gusts i sensibilitats diverses.

L'exposició en general ha agradat molt, desfilant per davant ella molt de públic, que mostrava el seu entusiasme.—P. B.

TEATRE

CANAMUNTS I CANAVALLS

Comèdia en tres actes de Manuel Andreu Fontirroig.

Manuel Andreu, ja conegut tant com a poeta, com per altres compo-

sicions teatrals, amb el títol de "Canamunts i Canavalls" ha fet una comèdia de costums, una verdadera comèdia de costums, sobre un cas que en la realitat segurament s'ha donat moltes vegades, i que no és la primera que es duu al teatre.

Una família aristocràtica un poc venguda a menys, però conservant encara, sobretot la senyora, tots els fums d'altre temps que li fan suposar, com diu un dels personatges, que ella és de llenyam vermell i que tots els altres son de pi, té una filla que s'enamora i es casa amb un comerciant ric, de llinatge corrent i d'origen humil. La mare s'hi oposa perquè no comprèn que els temps han canviat, però el matrimoni es fa, i a la vinguda del primer fill a la fi capitula i tot acaba bé, comprant el sogre pagès l'antic palau dels "botifarres" a Ciutat, per deixar-lo al net i evitar que vagi a mans estranyes, com un jorn va estar a punt d'anar-hi.

Com hem dit es tracta d'una comèdia de costums, d'argument molt real i molt lògic, molt del gust del públic burgès que omplia la sala. Els dos primers actes molt normals, destacant l'escena en que el pagès, tipus vertader, però, tal volta, un poc exagerat, que va interpretar molt bé el senyor Oliver, ve a demanar pel seu fill la mà de na Maria Antònia. Al tercer acte, molt mogut i sense dubte el més teatral de l'obra, es perd el to de normalitat que abans imperava i el quadro preu un relleu que abans no tenia i que a bona part del públic va semblar massa accentuat.

Manuel Andreu, ja veterà en aquestes empreses, ha sabut moure els personatges damunt les taules amb perfecta naturalitat, donant sovint la sensació de cosa viva, que ha de fer que el teatre no ens faci enyorar massa, amb el seu encarcament i el seu exagerat convencionalisme i ficció, les escenes—tan reals!—que diàriament ens presenta el cinema.

Per això creim que l'empresa no hauria d'escatimar despeses en la presentació de les obres, si volem que el públic fidel que ara té el teatre mallorquí no s'esfumi un dia, per desgràcia d'aquesta branca de les nostres lletres.—A. I. A.

ELS HEREUS DEL TORRENTÓ

Comèdia en tres actes i en prosa original dels joves autors M. Buades i M. Juncosa estrenada dia 6 de febrer.

Aquesta obra dels Srs. Buades i Juncosa, fou recomanada en el Concurs obert pels "Atlots de Muntanya" per premiar la millor obra de teatre inèdita. Hem d'aplaudir la bona pensada d'aquesta simpàtica agrupació al convocar aquest Concurs, que pot ésser l'embrí d'uns futurs premis literaris qu'aquí s'atorguin per protegir les nostres lletres, com veim que es fa a tot arreu.

Està l'obra de que ens ocupam, plena d'enjogassades situacions còmiques, que entraren de ple al públic, que no es cansava de celebrar-les i aplaudir-les.

L'únic defecte que trobarem a la comèdia, fou una certa dificultat en el diàleg, que no sempre s'escola amb la facilitat i naturalitat que un voldria. Comprenem que és una petita tara de principiants, que el temps i l'entrenament corregiran amb tota facilitat. Si l'obra és un poc pobre d'ambient, és natural ja que els autors no s'han proposat de bon segur fer una peça de costums, sinó més aviat una comèdia, quasi un sàinet, per entretenir i fer riure la gent. Hi ha un intent, intent certament gràvid de possibilitats, d'ambientar l'acció en l'episodi de les xerrameques i murmuracions de poble petit, que tenen que dir quan un fa una cosa i també tenen que dir quan deixa de fer-la.

En canvi els personatges es mouen amb bastant lògica i desinvoltura.

Entre les escenes còmiques, la del primer acte, després de la lectura del testament, ens va plaure molt, com també la final de l'obra, d'un gran efecte teatral. En canvi la del segon acte, en que el missatge conta les seves aventures a Ciutat, la trobarem molt vulgar, i allò que en castellà en diriem "manida". Encoratjam als novells autors en la patriòtica tasca de treballar pel nostre teatre. Si hem fet la nostra crítica lloant el que ens va plaure i criticant el que nosaltres veim com a falles, això ha de demostrar-los com ens prenim seriosament la seva producció. Voldriem—i això vagi també per tots els autors que fins aquí hem criticat—que les nostres observacions, sempre desinteressades, servissin a tots de noble estimul de superació; sentiriem molt haver agafat qualche vegada un imper-tinent to de "domine", que no sabriem, ni volem certament, conservar.

La companyia, que en aquesta classe d'obres es situa perfectament, va estar molt encertada, encara que en determinats moments hagués pogut accentuar encara un poc la caricatura.—A. I. A.

LA POBRESA NO ES VILESA

Comèdia en tres actes, de Francesc Pomar, estrenada el dia 20 de febrer. Obra recomanada en el Concurs dels Atlots de Muntanya.

El nom de Francesc Pomar no era certament el d'un desconegut dins el camp de la nostra literatura. Nombroses composicions escampades per les planes de distintes publicacions, ens l'han donat a conèixer com un poeta ben apreciable, enamorat de les coses humils, de caire franciscà, i fervent deixeble de la seva paisana na Maria Antònia Salvà.

Però el simple episodi de la rivalitat entre dues amigues per un mateix enamorat, és realment molt poca cosa per bastir-hi tota una comèdia en tres actes. Aquest és el retret que hem de fer a l'obra: insignificància. I també una gran ingenuïtat.

Un altre retret, que hem de fer extensiu a la major part dels nostres autors, és la poca traça en ambientar les seves obres, defecte que com es comprendrà, si en determinats gèneres no tendria una importància capital, en tractar-se de comèdies de les anomenades de costums és de molta consideració.

Això si, els personatges, tots ells de semblant importància, es mouen amb bastant naturalitat; els diàlegs s'escolen fàcils, però en general a base de frases fetes i sense que en tota l'obra hi hagi quasi cap pensament original, ni cap frase enginyosa.

El públic, ingenu també, com la comèdia, va aplaudir a bastament; però a nosaltres l'obra no ens va convèncer.—A. I. A.

E L S L L I B R E S

J. SUREDA BLANES. — *La técnica química en el siglo XX.* — Conferència inaugural del curset que amb aquest títol donà a l'Universitat d'estiu de Santander. — Tiratge apart de la revista "*Anales de la Sociedad Española de Física y Química*", t. XXXII, 1934. pp. 478-492 i 6 quadres sinòptics pleg. f. t.

Constitueix aquest interessant follet, el que diríem una ullada general sobre el tema del seu títol. Si actualment es dona en el món el cas de la dominació universal, per la riquesa, d'un nombre reduït de nacions de raça nòrdica, és perquè aquestes nacions, que per la seva situació geogràfica no poden aprofitar directament l'energia solar, font de tota riquesa i de tota vida, en canvi aprofiten mitjançant la moderna tècnica, l'energia que el sol va crear en remotes edats en el subsol d'aquests països en forma de carbó.

La física química ha acomplert el gran miracle. La conferència que ressenyam ens indica quines són les indústries bàsiques de la moderna transformació de la matèria a base de la química. I encara dona una gran importància a indústries que ara apunten, i que en el dia de demà poden produir noves revolucions en la base econòmica de la vida dels pobles: així les indústries de la producció de carburants per destilació de la hulla.

Des de les indústries de la fixació del Nitrogen, origen de les actuals fàbriques d'adobs, tan essencials a l'economia mundial, fins a les indústries de la seda artificial i la dels colorants, base de la riquesa alemanya d'avant guerra, i l'història dels grans trusts actuals, que, protegits pels Governos, fan per independentitzar econòmicament els seus respectius països, el suggestiu estudi dona una mirada de conjunt a l'actual món de l'indústria química.

Agraïm al culte enginyer químic i company de redacció, l'exemplar rebut del seu interessant treball. — A. I. A.

RAMIS ALONSO, MIGUEL, PVRE. — *Al marge del Criteri de Balmes.* — Publicació del "Círculo de Estudios", Palma de Mallorca, 1934. 101 p. + 1 f. d'índex.

Un petit llibre format, segons confessió de l'autor, (p. 7) "amb el desig d'endolcir—amb dolcesa d'intel·lecte—els moments que el lector necessitarà per a llegir-me. Però aquesta dolcesa sols es deixarà tastar pels que esforcin son intel·lecte per a la comprensió." Una mica barroc és tot això, però no deixa d'ésser cert que és dolç i agradable de veure escampar idees tan ben orientadores, robustes i sanes com les aplegades en aquest centenar de planes. El llibret ha estat justament

lloat en aquest sentit i no serem nosaltres que discordem, tan escaient i oportú com és sempre de veure ampliar el radi d'acció de les idees del filòsof de Vich.

Només una observació ens atrevim a fer, de caràcter general i respecte a la forma literària, no a la matèria del llibre. I és que, entenem, la forma literària, la llengua, l'estil, la correcció gramatical i ortogràfica, no són coses tan accidentals com sembla en la integració de la unitat bibliogràfica llibre. La nostra llengua vernacular ha arribat als nostres dies a un punt de saó i maduresa que posa en mans dels qui vulguen emprar-la en els seus escrits—cosa per nosaltres infinitament agraïda sempre—, un instrument apte a l'expressió de tots els pensaments i a tota la matisació d'aquests desitjable i possible. Cal, però, que els escriptors es preocupin un mínim de la llengua; la bona voluntat tota sola, és aquí insuficient del tot.

Això és cosa corrent, com és bo de veure, respecte de totes les llengües: cada una té el seu caràcter, el seu geni, la seva estructura peculiar a que cal ésser fidel. L'ortografia mateixa podrà ésser, si tant es vol, una cosa convencional, però és una convenció d'acceptació moralment obligatòria pels qui volen escriure en una llengua determinada.

Ens seria fàcil, creim, puntualitzar els detalls que justifiquen aquesta observació respecte d'una obreta d'altra banda tan lloable i meritòria, i que tant ens afalaga de veure en la bibliografia mallorquina.—J. P. M.

CARDÓ, CARLES, PVRE. — *El Diàleg interior*. — Tàrraga, J. Camps Calmet, 1934. 217 pp.+2 f. d'Index. 8.º

Vetaquí un llibre, aquest del Dr. Cardó, modèlic en el sentit d'equació felicitat entre la matèria, la ideologia inspiradora i la forma d'expressió, l'exposició literària perfecta d'aquelles idees. Quan hom repassa la història veu que la preocupació per aquesta adequació entre forma i fons és un dels secrets de les grans èpoques. Veritat de La Palisse? Potser, però veritat, com tantes d'altres elementals, descuidada, negligida excessivament, quan no despreciada. L'estil de Mn. Cardó, tivant, concís, ple d'elegàncies i refinaments de lèxic que delaten una llarga i cuidada atenció dels problemes lingüístics, és avui dia una bella mostra de les realitzacions que poden assolir-se amb l'instrument d'expressió que és l'actual català literari, dominat i matisat per un fort temperament d'escriptor.

Les idees del llibre acusen, d'altra banda, la personalitat de l'autor i resumeixen recents interessantíssimes etapes d'activitat periodística del mateix, en les quals posà tota la seva força d'exposició i de persuasió al servei dels principis bàsics fonamentals i eterns del Cristianisme i la seva aplicació als problemes del temps i del país. El volum reuneix una setantena d'articles repartits pel tema respectiu en tres seccions: Religioses, Morals i Socials, precedides d'uns mots preliminars on l'autor explica el títol comentant el diàleg interior amb si mateix, amb el cor encalmat, al matí, «quan el son ha digerit i desat les imatges de la jornada anterior i ha tornat el cervell a una nova infància efimera», i, fent referència amb exagerada escrupulositat dels llibres d'altri que actuaren de foguer fent saltar l'espurna de les pròpies meditacions, arriba a dir que totes les idees profundes i lluminoses que es troben en aquestes pàgines són dels autors citats. Això és un dir: que de les que s'hi troben, d'exclusivament pròpies, són molts que en farien garba. Un llibre, en resum, de delectable i profitosa lectura, ple de suggestions i ple de doctrina. Un llibre d'agrair i que fa enveja.—J. P. M.

MARAGALL, JOAN. — *Obres completes. Notes crítiques de literatura catalana.*—Edició dels fills de l'autor. Barcelona, Sula Parés Llibreria. 1934.

Sota aquest títol acaba de sortir el volum XVIII de les obres completes de Maragall, que editen els seus familiars. La fragmentació i variació de l'assumpte del llibre, són circumstàncies que encara el fan més interessant. Totes aquestes notes crítiques del gran poeta català foren escrites en llengua castellana i així ara ens són ofertes, palesant el gran mestratge de Maragall en aquesta llengua, ço que pot confirmar un cop més a les generacions presents el que afirmava un dels nostres grans literats: que aquell qui escriu bé en català hi escriu també en castellà. La puresa del lèxic, la frase aguda i precisa, l'estil irreprotxable són, entre altres, les característiques d'aquestes notes de Maragall, qui, ultra un gran poeta, fou un gran prosista i un crític insuperable.

A través d'aquestes notes crítiques se'ns remunta implícitament a un aspecte del catalanisme i de la renaixença de les lletres catalanes, del coneixement de la qual no ens en podem sostreure aquells qui estimam les nostres lletres. Josep Sebastià Pons, l'admirat poeta català rossellonès, en un bellíssim pròleg perfila magníficament el caràcter d'aquestes crítiques i estudia amb abelliment la personalitat crítica de l'immortal poeta català.—F. V. B.

RECULLS DE FORA

21 GENER — 20 FEBRER

El problema polític plantejat a l'entorn de la reorganització ministerial, que per espai d'un mes havia mantengut l'expectació del país, quedà resolt el 22 de gener amb la següent combinació: el Ministre de Marina Sr. Rocha (radical) passà a ocupar la cartera d'Estat, i el Sr. Abad Conde (radical), president del Consell d'Estat, fou encarregat de la cartera de Marina. Més tard, fou nomenat per la presidència del Consell d'Estat, l'ex-Cap del Govern Sr. Samper.

El 23 gener reprengué les sessions el Parlament espanyol. En la sessió de reobertura plantejà el Sr. Ventosa un debat polític sobre el règim transitori de Catalunya i recuperació de serveis traspassats. Dia 29 el Ministre d'Estat Sr. Rocha hi llegí una declaració ministerial on el Govern fa constar el propòsit d'intervenir en la política internacional, especialment en les derivacions del Pacte de la Mediterrània. El 6 febrer, presentà i defensà el Sr. Ventosa una proposició demanant el restabliment de la normalitat política als municipis catalans, proposició que fou refusada per 112 vots contra 63.

En la sessió del 12 febrer començà el debat de totalitat sobre la nova llei Municipal. Els altres projectes de llei que interessaren durant aquest temps l'atenció de les Corts són el d'Arrendaments rústics, el de règim de blats, i del preu de venda dels diaris.

Dia 19 de febrer tengué lloc davant el ple del Tribunal de Garanties la vista del recurs presentat pel Sr. A. Martínez Domingo com a vice-president segon del Parlament Català, contra el Decret del Govern de 2 de gener suspent les facultats d'aquell Parlament. El recurs fou sostengut pel lletrat Sr. Gimenez d'Asua. La sentència dictada ho fou en el sentit de desestimar la personalitat del recurrent, sense entrar ja, per tant, en l'examen de fons de la qüestió.

El 2 febrer feu públic el Govern un fascicle sobre La Revolució d'octubre a Espanya, contenint la relació oficial dels fets d'Astúries, Catalunya i altres poblacions, fascicle que a hores d'ara ha estat reproduït per tota la premsa.

Un Decret de 5 febrer prorrogà per trenta dies més l'estat de guerra a Astúries, Catalunya, Madrid, Saragossa, Terol, Osca, Navarra, Guipuzcoa, Vizcaya, Palència, Santander, Leon i el Marroc, deixant subsistent en el reste d'Espanya l'estat d'alarma.

S'han succeït en aquest mes els viatges de conquesta i captació de

l'opinió catalana pels partits espanyols. Apart dels freqüents del Sr. Rocha, ministre radical, han anat a discursar, a Tarragona (dia 3 febrer) el Sr. Gil Robles per la Ceda i a Barcelona (dia 10) els Srs. Martínez de Velasco i Royo Vilanova, pels Agraris.

Dia 3 a Barcelona, dia 10 a Tarrassa, dia 24 a Tarragona pronuncià sengles discursos catalanistes el Sr. Cambó.

Del moviment polític internacional sobresurten: les converses franco-britàniques de Londres (1-4 febrer) entre els Sr Flandin i Laval per França, i Mac Donald, John Simon i Baldwin, amb el principal acord de proposar la substitució de la part cinquena del tractat de Versalles, sobre limitació d'armaments alemanys, per un règim de seguretat basat en una reglamentació general d'armaments.

La tarda del 26 gener morí cristianament a Madrid l'ex-President del Consell i darrer Cap del Partit conservador de la Monarquia, Sr. Josep Sánchez Guerra. Havia nascut a Córdoba en 1859. Fou Ministre de la Governació en el primer Ministeri presidit per Maura, President del Congrés de les últimes Corts Conservadores i Cap del Govern en 1922. Quan l'escissió dels "idòneos" seguí el Sr. Dato abandonant a Maura. En la darrera etapa de la seva vida política la figura de Sánchez Guerra prengué relleu de la seva oposició a la Dictadura, arribant al punt d'expatriar-se voluntàriament el mateix dia que fou convocada per Primo de Rivera l'Assemblea Nacional, en 1927. Dirigi el moviment revolucionari de València (gener 1929), de resultes del qual fou detingut i processat. Caiguda la Dictadura, despertà gran expectació el discurs que pronuncià al Teatre de la Sarsuela, a Madrid, més no arribà a declarar-se republicà. La seva darrera intervenció política fou acudir a Palau a consulta, en la crisi del Govern Berenguer, i acceptar de D. Alfons la comissió d'anar a la presó a parlar amb el Comité revolucionari, que fou després Govern provisional de la República.

Per Decret de 22 febrer es restablien les Exposicions Nacionals d'Arts Decoratives, la primera de les quals es celebrarà en el Palau d'Exposicions del Retiro, a Madrid, els mesos de setembre i octubre d'enguany. Les obres s'admetran del 15 juny al 15 juliol, i l'exposició es regirà pel Decret de 13 març 1934.

El Museu d'Arts Decoratives de la Cambra de Comerç de Praga, acaba de crear una Col·lecció Internacional del Llibre d'Art, que vendrà a constituir el primer museu del llibre i reunirà i conservarà per l'esdevenidor els exemplars més perfectes i reeixits en el domini de la tipografia, la decoració del llibre, la il·lustració i l'enquadernació, des de 1891. És de recordar el renom universal d'alguna de les col·leccions ja reunides pel susdit Museu, com la de vidrieria d'art.

El 28 gener fou convocat el XVIe Concurs Patxot i Ferrer d'Estudis Històrics, Polítics i Socials, (premi 5.000 pts.) sobre el tema: "Apologia i necessitat de l'estament mitjà com element social". Els treballs, en català, han d'ésser presentats abans del 25 gener 1936, a Barcelona, carrer Curulla 1 i 3.

Ha estat feta pública també la 5.ª i darrera convocatòria del VII Concurs (1930) del Premi Musical Eusebi Patxot i Llagostera (20.000 pts.), a la millor obra lírica per a l'escena, en tres o més actes, sobre text català, tot ell musicat. Les composicions es rebran a l'Orfeó Català fins el 30 juny d'enguany. El Jurat és format pels Mestres F. Pujol, D. Mas i Serracant i J. Barberà.

Formant part del cicle de conferències sobre la Catalunya medieval, organitzat per la Secció femenina de Lliga Catalana a Barcelona, el dilluns 21 gener dissertà el Dr. T. Carreras Artau sobre el tema: "Filòsofs catalans. Guiadors d'homes. Visionaris", amb abundoses referències i doctes apreciacions sobre Ramon Lull.

A la Universitat de València donà En Joan Estelrich dues conferències sobre el tema: "J. Ll. Vives, l'Humanisme europeu i el Pacifisme" tema relacionat també amb el nostre Ramon Lull.

En la primera conferència, després d'un examen de la societat internacional de l'Edat Mitjana s'ocupà detalladament de la tradició pacifista en la cultura i en la història catalana, en els segles que precedeixen l'aparició de Vives. "Per bé que la política del nostre Estat sovint estigui en pugna amb el Papa, els nostres escriptors, religiosos, són gibelins. Eiximenis en el seu Regiment de Prínceps sosté la conveniència de la senyoria única exercida pel Papa. Lull planteja el problema de la diversitat de llengües i assenyalà el llatí com a llengua única; per a organitzar la pau, proposa la reunió dels representants de les ciutats una vegada l'any i la imposició de sancions econòmiques als infractors de la pau". Compara les idees de Lull amb les del francès Dubois, contemporani del Dant. "Les idees de Lull i Eiximenis són típicament medievals; les de Vives són típicament renaixentistes. Tant les unes com les altres assenyalen punts culminants en la tradició pacifista de la nostra cultura".

Al costat de les teories, observa també el Sr. Estelrich la pràctica sintetitzada en l'arbitratge. Examina l'arbitratge a Grècia i a l'Edat Mitjana. "Sorgeix sempre que hi ha Estats petits; desapareix quan predominen els Imperis i les grans potències. A l'Edat Mitjana sovintejà molt. Entre 1147 i 1475, hi ha un promig d'un arbitratge cada dos anys. Els compromisos són intents de substituir el procediment violent de la guerra".

En la segona conferència estudià els tres aconteixements que determinen el caràcter de l'època de Vives: Humanisme europeu, descobriments geogràfics i Reforma religiosa.

Humanisme: L'Humanisme a Catalunya és expansió de l'italià. Tanmateix la ideologia de l'humanisme europeu és, en certs aspectes, antagònica de la del renaixement italià. Aquest és un exaltador de l'Estat com a obra d'art; és precursor dels feixismes. En canvi l'Humanisme europeu, el de Vives, és pacifista i internacionalista. Es creu que el Renaixement italià aportà a la evolució política la tècnica de l'Estat, el principi de l'equilibri i la institució de la diplomàcia. El Sr. Estelrich demostra que aquestes aportacions es troben ja a Catalunya, l'Estat més perfecte del final de l'Edat Mitjana. La influència estrictament italiana determina l'evolució cap a les monarquies absolutes; així contribueix a reforçar la desorganització internacional.

Impossible la monarquia universal, sorgeix el principi de l'Equilibri. S'intenta conciliar la sobirania de cada potència amb la seguretat i la coo-

peració de totes. Es un principi inestable que ha durat fins als nostres dies. Per a defensar l'interés propi dintre de l'equilibri sorgeix la institució de la diplomàcia permanent. Machiavel és el representant de l'aportació renaixentista a la política. El seu heroi és Cesar Borja. Per a Machiavel no existeix Europa. Aquesta existeix, però, en la obra i en l'inquietud d'un altre valencià autèntic: Vives. Encara avui lluiten la diplomàcia secreta i la pública, Europa i Anti-Europa.

A falta d'unitat religiosa, l'Humanisme crea la unitat intel·lectual d'Europa. El Sr. Estelrich combat la teoria de que Espanya tingui aleshores un ideal de catolicisme estrictament hispànic, oposat a l'individualisme italià i a l'Humanisme cristià europeu. La influència d'Erasme i la personalitat de Vives mostren que l'ideal hispànic és europeu. Cert que l'humanista cristià no es desenrotlla en l'esfera de la política, sinó en el de la moral. La seva teoria està en contradicció amb la pràctica del seu temps: els fets no van alhora amb les idees. També al XIIIe segle la Monarquia constitucional de Sant Tomàs està en pugna amb la tirania dels Estats italians.

Descobriments geogràfics. En el terreny intel·lectual donen origen a l'aparició de les utopies. En el terreny polític, converteixen l'organització internacional en un problema mundial, augmenten els ingressos dels monarques i traduïnt-se en colònies, apareix un nou element d'anarquia internacional.

Reforma religiosa. Les Esglésies nacionals donen un nou impuls a l'Estat sobirà. El Papa perd la seva autoritat com a àrbitre. L'escissió religiosa dona lloc a un segle i mig de guerres. Els eclesiàstics passen a dependre de l'Estat. Des del punt de vista de la comunitat internacional, la Reforma és un desastre.

Resum: les noves condicions polítiques de l'època de Vives donen lloc a la formació de les potències europees. Aquestes en nom de l'Equilibri, combaten tota velleïtat d'hegemonia europea. Domina l'egoisme, representat per la raó d'Estat. Ens trobem encara en el mateix període històric, a desgrat de la Societat de Nacions.

La tradició pacifista de Llull i d'Eiximenis és sostinguda i renovada per l'Humanisme cristià de Vives; coincideix aquest íntegrament amb Erasme i Tomàs Moro. Per ells pot parlar-se de l'existència d'una unitat moral europea. Vives és una de les personalitats decisives de l'europeïtat.

Tots els humanistes protesten i s'indignen contra la Guerra. Aconsellen el recurs a la conciliació. Al costat del principi moral dels humanistes, sorgeix a Espanya la ciència del Dret Internacional, amb Francisco de Victoria; Grocio l'emancipa de la Teologia. El Sr. Estelrich fa notar que amb les regles del Consulat de Mar, ja a l'Edat Mitjana, l'Estat Català ha sentat les bases i ha desenrotllat i practicat el Dret marítim internacional.

Acabà el Sr. Estelrich fixant la personalitat de Vives dintre de l'Humanisme Europeu. Es ponderat en gran manera. Psicòleg i pedagog. Plenament dintre de la tradició pacifista, tracta en diverses ocasions del problema de la pau. Les conclusions de la seva doctrina són: condemna de totes les guerres, les de conquesta, les religioses, les polítiques; solidaritat entre els cristians; la guerra i la discòrdia són fruit del pecat i la pau veritable sols es podrà obtenir mitjançant una reforma interior. Vives, en conclusió, és el nostre símbol pacifista de l'Humanisme cristià europeu. Es per tant, l'anti-Machiavel i l'Anti-Borja. València ha donat dos símbols cabdals de les dues concepcions polítiques del Renaixement. Encara avui la nostra feina és haver d'escollir".

N O T I C I A R I

21 GENER—20 FEBRER

UNA LLÀNTIA AL SEPULCRE DE RAMON LULL

Per iniciativa de Mn. Salvador Galmés i amb els donatius de devots del Benaventurat Mestre, ha estat inaugurada una llàntia de plata que cremarà en endavant, nit i dia, amb flamada simbòlica, davant les venerables despulles del Beat i gran Patriarca de la nostra literatura.

L'Arquebisbe-Bisbe de Mallorca la beneí, i després En Joan Pons, en feu l'ofrena i en un breu parlament explicà la idea i els desigs dels devots en fer l'esmentada llàntia votiva. L'Excm. Sr. Arquebisbe-Bisbe contestà acceptant el do i manifestant els seus vots per a que prest sia un fet la canonització del Fill major de nostra raça.

La llàntia és d'estil gòtic. En dos frisos s'hi llegeixen aquestes inscripcions: "*Al Benaventurat mestre Ramon Lull. Ofrena dels seus. 1934*". i "*Si vosaltres amadors volets foch venits a mon cor e encenets vostres lantees*".

A l'acte, que esdevengué d'una gran emotivitat, hi foren presents molts de devots del Beat.

ELS FERROCARRILS DE MALLORCA

El Govern de Madrid ha autoritzat la Companyia de Ferrocarrils de Mallorca per emetre obligacions per valor de nou milions i mig de pessetes, per tal de millorar la situació que passa aquesta entitat, certament ben compromesa.

SPORT

En el partit de campionat el Balears vencé el Mallorca per dos goals a zero. Resta campió el Constància i sots-campió el Balears.

Es corregué el "Gran Premi Morris" per carretera, en el que prengueren part ciclistes sense llicència en número de quaranta-vuit corredors.

El corredor ciclista català Vicens Bachero, s'ha establert definitivament a Mallorca, on és prou conegut per les seves actuacions al Velòdrom de Tirador.

NOVA BASE NAVAL A LES BALEARS

Una Ordre de 20 de desembre proppassat creà una base naval secundària a les Balears, radicada a Mahó i amb dependència de la principal de Cartagena. La comandarà un Contralmirall en cap, assessorat per un petit estat-major, format per un Capità de fragata, i dos Capitans de corbeta procedents de l'Escola de Guerra naval, encarregats dels serveis de comunicacions de Balears, defenses submarines de Mahó i Fornells. La base naval tindrà un total de vuit caps, un general i vint-i-tres oficials.

NOVA PREMSA

Ha començat a publicar-se a la nostra ciutat una revista amb el títol de *Agros* dedicada a l'agricultura i ramaderia. Director, el Sr. Meseguer Andreu.

SERVEI DE TRANVIES AL PORT

S'ha inaugurat el servei de tranvies elèctrics al nostre port. Segons la premsa local l'inauguració fou un èxit; fins i tot no hi hagué desgràcies. ...Quan acabarem entre tots de fer els gegants?

ARQUEOLOGIA

En les excavacions que s'han fet a l'indret on estigué situada l'antiga "Pollentia", població romana la més important de Mallorca, s'han trobat tres estàtues de marbre blanc ben notables i també dos paviments de mosaic en colors.

LES CARRETERES DE MALLORCA

En la distribució del crèdit de 4.550.000 pessetes que porta la "Gaceta" per a obres del servei per administració de conservació de carreteres, pertocuen a Balears per 1.218 kilòmetres, 89.536 pessetes.

EL PRINCEP DE GALES I MALLORCA

Com es recordarà, l'hereu de la Corona anglesa fou no fa molt hoste de Mallorca. Com a record de la seva estada ací i del plaer que hi prengué, ha compost una marxa per a xeremies, que la banda dels "Scouts Guards" ha interpretat sota la direcció del músic major, J. Robertson. Sembla que la dita marxa es tocarà en el canvi de guàrdia de Buckingham Palace.

LLUMINARIA A LES COVES DEL DRAC

Estan a punt d'acabar els treballs de il·luminació elèctrica de les coves del Drac fins a l'indret, fa poc explorat, del Llac Martel. Dirigeix dits treballs l'enginyer català Carles Bohigues, creador de les màgiques fonts lluminoses de l'Exposició de Barcelona.

TURISME

Segons informació facilitada pel Foment del Turisme el nombre de turistes venguts a Mallorca durant el propassat mes de gener és de 3.887, xifra que demostra un formidable descens si es compara amb altres dels anys passats.

ALPINISME

L'artista fotògraf i sportman austríac Josep Kuzler pujà al Puig Major per tal de skiar damunt la neu, amb companyia de mallorquins i estrangers. Aquests, més avesats a aquell exercici, baixaren pels xaragalls amb gran facilitat, donant salts acrobàtics. La baixada del Pla de N'Arbona sembla tenir, segons el Sr. Kuzler, condicions especials per aquell deport. Es tracta de fundar dos clubs alpinistes, un a la nostra ciutat, i l'altre a Sóller.

EL NOSTRE TEATRE

Al teatre Principal de Manacor s'han estrenat dues sarzueles, lletra i música d'autors d'aquella ciutat, amb els noms de *El Lama Muni* en un acte i dos quadres, lletra i música d'Antoni M.ª Servera i *Ai Quaquín que has vingut de prim...* en un acte i un quadre, lletra de Sebastià Rubí i música d'Antoni M.ª Servera.

LUL·LISME

Mn. Francesc Sureda Blanes ha fet públic el programa, redactat en català, espanyol, francès, anglès i alemany del curs sobre *Bases criteriològiques del Pensament Lullà* que, formant part de l'"Escola lliure de Lul·lisme" per ell instaurada, explicarà en la sala de retaules de la Societat Arqueològica Lulliana, del 27 febrer al 15 març.

NOU ACADÈMIC CORRESPONENT

Per l'Acadèmia de la Llengua Espanyola ha estat nomenat acadèmic corresponent en aquesta província, el nostre amic el filòleg Sr. Francesc de B. Moll, a qui felicitem per la distinció.

CORREU DE LA REVISTA

- Per no haver-nos arribat d'hora anirà en el número de març la crítica dels darrers concerts de la Filarmònica de Madrid en el Liric, i altres festes de música.
- Rebuta a la Direcció els dos llibres de poemes de J. Vives Borrell: *Refugi perdurable* i *L'imperi autèntic*, la recensió dels quals farem també en el pròxim número.

La Redacció solament es fa solidària dels treballs que no porten signatura. Dels articles signats en són responsables llurs autors.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

JOAN I. VALENTI I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA